

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Filippa Hjortzberg

En teknikneutral grundlagsstiftnings påverkan på Sveriges tryck- och yttrandefrihetsrätt

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Per Nilsén

Termin: HT 2014

Innehållsförteckning

Förkortningslista	3
Sammanfattning	4
Summary	5
1. Inledning	7
1.1 Bakgrund.....	7
1.2 Syfte.....	8
1.3 Frågeställning och avgränsning.....	8
1.4 Metod, teori och perspektiv.....	9
1.5 Material.....	9
1.6 Forskningsläge.....	10
1.7 Disposition.....	10
2. Den gällande rätten	12
2.1 Grundlagarna.....	12
2.2 Några grundprinciper i TF och YGL.....	12
3. Yttrandefrihetskommitténs arbete	14
3.1 Kommitténs uppdrag.....	14
3.2 Arbetet med en ny yttrandefrihetsgrundlag.....	14
3.3 EU-rättens betydelse.....	15
3.4 Kommitténs slutsatser.....	15
4. Problematiken med dagens reglering	17
4.1 Detaljerade bestämmelser.....	17
4.2 Teknikberoende bestämmelser.....	18
5. TF och YGL:s positiva effekter	21
6. Konsekvenser med en teknikneutral reglering	23
6.1 Ensamansvaret.....	23
6.2 Meddelarskyddet.....	24
6.3 Censurförbudet.....	25
6.4 Bevisning.....	26
6.5 Definitions- och tillämpningsproblem.....	26
6.6 Sveriges medlemskap i EU.....	26
7. Slutsatser	28
Käll- och litteraturförteckning	30

Förkortningslista

EKMR	Europeiska konventionen för mänskliga rättigheter
NYGL	Ny yttrandefrihetsgrundlag
Prop.	Proposition
RF	Regeringsformen (1974:152)
SKL	Statens kriminaltekniska laboratorium
SOU	Statens offentliga utredningar
SvJT	Svensk juristtidning
TF	Tryckfrihetsförordningen (1949:105)
YFK	Yttrandefrihetskommittén
YGL	Yttrandefrihetsgrundlagen (1991:1469)

Sammanfattning

I Sverige regleras idag tryck- och yttrandefrihetsrätten genom tre av landets fyra grundlagar, främst Tryckfrihetsförordningen (TF) och Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL), men övergripande bestämmelser finns även i Regeringsformen (RF). TF och YGL är mycket detaljerat utformade samt teknikbundna, vilket innebär att dess bestämmelser ger ett särskilt skydd åt de yttranden som görs via ett medium. Grundlagsstiftningen har visat sig innehålla en del brister och utredningar har gjorts ända sedan 1970-talet för att konstatera hur problematiken bör lösas. År 2007 bildades en parlamentarisk kommitté, Yttrandefrihetskommittén (YFK), som skulle utarbeta en modell för en ny, teknikneutral grundlagsreglering. Deras alternativa uppgift var enligt direktivet att göra en översyn av TF och YGL om de kom fram till att en teknikneutral grundlagsreglering inte bör införas. Så blev fallet, vilket presenterades i kommitténs slutbetänkande SOU 2012:55. Denna uppsats ska, genom att använda rättsdogmatisk metod, där förarbeten, lagtext och doktrin studeras, utreda om en teknikneutral reglering bör ersätta den befintliga grundlagstiftningen. Utgångspunkten för utredningen är ett antal grundprinciper som speglar det trots allt mycket starka tryck- och yttrandefrihetsskydd som finns idag. Forskningen på detta område är ganska begränsad varför materialet till övervägande del består av utredningar som gjorts på riksdags- och regeringsnivå.

De främsta problemen med dagens reglering är kopplade till bestämmelsernas detaljerade och teknikbundna utformning. Detaljerade bestämmelser bidrar visserligen till ett mindre tolkningsutrymme vilket minskar risken för missförstånd, men bidrar samtidigt till ett snävt tillämpningsområde vilket ger ett otillräckligt skydd pga. en icke heltäckande reglering. Detta blir särskilt problematiskt när regleringen dessutom är teknikbunden och därmed inte omfattar alla typer av yttranden. TF och YGL har inte heller följt den teknikutveckling som skett och omfattar därför inte de moderna medier som idag används. Parallellt med detta har dock samma reglering även flera positiva effekter som är viktiga att ta i beaktning eftersom de bidrar till ett mycket starkt tryck- och yttrandefrihetsskydd. Det är alltså samtidigt eftersträvansvärt att undvika att förlora detta redan starka skydd vid en grundlagsändring, varför utredningen blir problematisk. I dagsläget bör TF och YGL inte ersättas med en teknikneutral reglering utan skulle gynnas mer av mindre justeringar, likt det förslag som YFK presenterade i sitt slutbetänkande SOU 2012:55. Dock är det av stor vikt att man inser dessa grundlagars fundamentala värde för Sveriges demokrati och att reglerna därför regelbundet måste anpassas efter samhällets utveckling för att bli så effektiva som möjligt.

Summary

The Swedish liberty of the press and freedom of speech is regulated by three of the country's four constitutions, mainly the Freedom of the Press Act (TF) and the Fundamental Law on Freedom of Expression (YGL), but overall rules are also regulated in the Instrument of Government (RF).¹ TF and YGL are very detailed formulated and also technology bound ("teknikbundna")², meaning that its provisions provide special protection to the statement made through a media. The constitutions contain some deficiencies and investigations have been made since the 1970's to determine how the problem should be solved. In 2007 a parliamentary committee was constituted, called The Committee of the Freedom of Speech ("Yttrandefrihetskommittén")³, whose main task was to develop a model for a new, non technology bound ("teknikneutral")⁴ constitutional legislation. Their alternative task was to make a review of TF and YGL, if they came to the conclusion that a non technology bound constitutional legislation should not be introduced. It turned out as mentioned, which was presented in the Committee's final report, SOU 2012:55. Through studying the legislative history, text of law and doctrines this paper will investigated whether a non-technology bound regulation should replace the existing constitutional legislation. The starting point for the investigation is four fundamental principles. Research in this area is quite limited and therefore the material predominantly consists of investigations carried out at the request of the government. The main problems with the established constitutional legislation are linked to the detailed provisions and their technology bound form. They affect the predictability and the opportunity for crime prevention in a negative way. Detailed provisions contribute admittedly to a less space for interpretation, which reduces the risk of misunderstanding. However they also contribute to the narrow scope which provide insufficient protection due to a non-comprehensive regulation. This becomes particularly problematic since the legislation is also technology bound and therefore does not cover all kinds of opinions. TF and YGL have not followed the technological development and therefore do not encompass the modern media used today. In parallel, however, the same regulation also has several positive effects that are very important to considerate since they contribute to the strong protection available today. Therefore, the study is problematic because of the will to avoid losing this strong protection already afforded. TF and YGL should not be replaced by a non technology bound constitutional legislation, but would benefit more from minor adjustments, as the proposal

---

¹ These are the Swedish abbreviations.

² My own translation.

³ My own translation. Swedish short title: YFK.

⁴ My own translation.

which YFK presented in its final report SOU 2012:55. However, it is very important to realize these constitutional legislations' fundamental value for Swedish democracy and that the provisions therefore periodically must be adapted to the development of society, to be as efficient as possible.

1. Inledning

Sverige har idag ett starkt skydd för människors frihet att yttra sig genom de mycket detaljerade grundlagarna Tryckfrihetsförordningen (TF) från 1949 samt Yttrandefrihetsgrundlagen (YGL) sedan år 1992.⁵ Mer övergripande bestämmelser finns även i Regeringsformen (RF).⁶ I dagsläget är grundlagstiftningen mycket detaljerat utformad samt så kallat teknikbunden, vilket innebär att ett särskilt starkt skydd ges åt yttranden som fixeras vid ett medium.⁷ Debatten kring denna reglerings effektivitet och rättssäkerhet är inte på något sätt ny. Diskussioner om huruvida grundlagstiftningen verkligen är så effektiv som den borde vara har förkommit ända sedan 1970-talet och åsikterna har varit skiftande. Främst har det argumenterats kring huruvida den teknikbundna regleringen bör ersättas med en teknikneutral sådan, eller om det skulle hota det mycket starka tryck- och yttrandefrihetsskydd som Sverige har idag.⁸ Det har främst pekats på ett antal grundprinciper som bidrar till det starka skyddet, varför en utredning kring huruvida detta skydd kan behållas med en teknikneutral reglering ska ta utgångspunkt i några av dessa.⁹ Genom att presentera problemen som den gällande rätten skapar, tillsammans med dess positiva och viktiga effekter ska här utredas om en ny, teknikneutral grundlagsreglering skulle gynna rättssystemet och därmed borde införas.

1.1 Bakgrund

År 2003 tillsattes tryck- och yttrandefrihetsberedningen som fick i uppgift att undersöka om den teknikberoende regleringen var möjlig att behålla med tanke på den tekniska och mediala utvecklingen. De skulle även utreda om det fanns skäl att slå ihop TF och YGL till en enda ny grundlag. Beredningen kom med två betänkanden, SOU 2004:114 samt SOU 2006:96, som dock aldrig ledde till lagstiftning. År 2007 ombildades beredningen till en parlamentarisk kommitté, som kom att kallas Yttrandefrihetskommittén (YFK), vars huvudsakliga uppgift var att ta fram en modell för en ny, teknikneutral grundlagsreglering. Kommittén kom med ett delbetänkande, SOU 2009:14, som blev grunden för en del ändringar i TF, YGL och RF som trädde ikraft 2011. YFK kom senare med ett s.k. debattbetänkande, SOU 2010:68, i syfte att uppmana till diskussion kring hur en eventuell ny grundlagstiftning kunde se ut. Till sist

---

⁵ SOU 2012:55, s.157.

⁶ Strömberg och Axberger, s.9.

⁷ SOU 2012:55, s.157 och 166.

⁸ Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s. 60-63.

⁹ Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s. 59-64.

lämnade kommittén in ett slutbetänkande, SOU 2012:55, där deras slutgiltiga åsikt presenterades.¹⁰ YFK:s arbete samt deras slutbetänkande presenteras mer ingående i kapitel 3.

1.2 Syfte

Sverige har idag ett starkt och unikt tryck- och yttrandefrihetsskydd genom grundlagsbestämmelserna.¹¹ Grundlagsstiftningen har dock visat sig något bristfällig bl.a. pga. den tekniska utveckling som sker i samhället. Dock bidrar de fungerande bitarna till ett mycket starkt skydd som bör värnas om. Syftet med denna uppsats är därför att utreda om en ny, teknikneutral grundlagsreglering skulle gynna Sveriges tryck- och yttrandefrihetsrätt och därmed effektivisera den reglering som finns idag, eller om en sådan grundlagsstiftning tvärtom skulle hota det skydd som redan finns.

1.3 Frågeställning och avgränsning

Bör dagens teknikbundna grundlagsreglering ersättas av en teknikneutral grundlagsstiftning för tryck- och yttrandefrihetsrätten i Sverige?

Som utgångspunkt för denna utredning används fyra grundprinciper som finns i den gällande rätten: ensamansvaret, meddelarskyddet, censurförbudet och den särskilda rättegångsordningen.¹² Tillsammans med dessa analyseras också kring rättssystemets förutsebarhet och brottsprevention. Dessa utgångspunkter är nödvändiga för att avgränsa utredningen i proportion till dess omfattning. Valet av utgångspunkter beror på grundprincipernas viktiga inverkan på det starka skyddet i den gällande rätten för tryck- och yttrandefriheten. Begreppen förutsebarheten och brottspreventionen används pga. dess fundamentala syfte inom rättssystemet i stort. Som kommer framgå nedan består det huvudsakliga materialet av förarbeten i form av statens offentliga utredningar (SOU) och propositioner vilka berör många fler problematiseringar än just de specifika som frågeställningen är kopplad till. Endast de delar av materialet som berör frågeställningen har använts för utredningen. Övriga delar har uteslutits. Det bör även påpekas att någon mer ingående analys kring vad Sveriges medlemskap i EU och en teknikneutral reglering kan ha för påverkan på varandra inte har gjorts pga. uppsatsens begränsade omfattning.

---

¹⁰ Prop. 2013/14:47, s. 13-14.

¹¹ Olsson och Liljestrand, s. 31-32.

¹² SOU 2012:55, s.157.

1.4 Metod teori och perspektiv

Genom att studera och analysera förarbeten, lagtext och doktrin har det enligt den traditionella rättsdogmatiska metoden undersökts hur den gällande rätten ser ut på tryck- och yttrandefrihetens område, vilken problematik som har uppstått till följd av regleringens utformning samt vilka föreslagna lösningar som diskuterats.¹³ Såväl de mest aktuella förarbetena som något äldre utredningar har använts eftersom både diskussioner och slutsatser skiljer sig åt i de respektive arbetena. På detta sätt har ett så brett material som möjligt inhämtats för att sedan kunna dra egna slutsatser och därmed besvara frågeställningen. Grundprinciperna har använts som utgångspunkt för att först precisera de positiva delarna och därmed det starka skyddet i dagens reglering. Dessa har sedan använts för att se vilka konsekvenser en teknikneutral reglering skulle få på detta starka skydd. Doktrin har kompletterat studerandet av förarbeten och lagtext för att även få in ett något mer vinklat material. Även detta har gjorts för att kunna besvara frågeställningen så utförligt som möjligt. För att besvara frågeställningen har ett kritiskt perspektiv används. Det krävs en noga utredning av och förståelse för tryck- och yttrandefrihetsrättens viktiga betydelse för rättssystemet och människors integritet. Dessutom krävs en förståelse för hur beroende regleringen är av samhällets ofta mycket snabba utveckling, i detta fall främst inom teknik. Den komplexa problematiken inom detta fundamentala rättsområde gör det extra viktigt att förhålla sig objektiv till samtliga åsikter, utredningar och teorier kring hur frågan bör lösas. Detta för att kunna ta ställning till om en teknikneutral grundlagsreglering bör ersätta de nu gällande grundlagarna oberoende av tidigare slutsatser.

1.5 Material

Förutom de utredningar som presenterats i statens offentliga utredningar och propositioner finns det inte särskilt mycket material att tillgå som behandlar diskussionen kring TF och YGL:s utformning. Källor i form av just sådana förarbeten, främst de betänkanden som presenterats av YFK de senaste åren, har därför använts i mycket stor utsträckning i detta arbete. Framför allt finns det mycket lite material i form av litteratur som behandlar frågeställningen. Ett fåtal argumenterande artiklar har skrivits kring frågan men samtliga av de som använts i denna uppsats är skrivna av en och samma person, justitierådet Göran Lambertz, som även suttit som ordförande i YFK. Dock ska påpekas att Lambertz var skiljaktig i kommitténs slutbetänkande SOU 2012:55, varför hans artiklar många gånger

---

¹³ Jareborg, Nils. *Rättsdogmatik som vetenskap*. SvJT, s. 8.

speglar en annan syn på problemet än vad som framgår av de utredningar som använts som källor, trots att han varit delaktig i dessa.¹⁴ Pga. avsaknaden av litteratur har även kurslitteratur använts i ett fåtal fall för att referera till vissa grundläggande faktabitar, dock med medvetenhet om att sådan litteratur inte är att föredra pga. den omfattande bearbetning som ofta ligger bakom den typen av litteratur. Denna medvetenhet i kombination med den relativt lilla omfattning som kurslitteraturen har använts resulterar i att utredningen inte påverkats märkbart av detta. Slutligen har uppslagsverk använts för att definiera begrepp.

1.6 Forskningsläge

Granskningar och analyser kring Sveriges tryck- och yttrandefrihetsreglering har som nämnts ovan gjorts ända sedan 1970-talet. Tanken om att försöka skapa en teknikneutral grundlagsreglering har diskuterats fram och tillbaka i olika kommittéer och argumenten både för och emot har varit många.¹⁵ Analyserna har varit ganska spretiga och ett slutgiltigt beslut har länge känts avlägset. År 2012 kom dock YFK med ett slutbetänkande, SOU 2012:55, där de föreslog att TF och YGL bör kvarstå sånär som på ett antal justeringar och att en ny, teknikneutral grundlagsreglering alltså inte bör införas.¹⁶ Debatten i övrigt kring ämnet har dock, som framgått ovan, varit mer sparsam än man kanske kan tro och analyser har främst bestått av de utredningar som gjorts på riksdags- och regeringsnivå i de tillsatta kommittéerna. Ett fåtal argumenterande artiklar har skrivits där, den i YFK skiljaktiga, Lambertz står för samtliga av de som använts för denna uppsats. I dessa presenteras slutsatser som många gånger är motsatser till YFK:s slutbetänkande och där det alltså istället argumenteras för en teknikneutral grundlagsreglering.

1.7 Disposition

Innehållet i denna uppsats har delats in i sju kapitel. I kapitel 1 redogörs för ämnets bakgrund, syftet med uppsatsen, uppsatsens frågeställning och avgränsning, vilken metod som använts samt från vilket perspektiv frågeställningen besvarats. I detta kapitel presenteras också det material som använts samt hur forskningsläget ser ut för området. I kapitel 2 presenteras kort den gällande lagstiftningen samt de grundläggande principerna som är utgångspunkten för utredningen. I kapitel 3 redogörs för det arbete YFK gjort samt dess slutsatser. I kapitel 4 presenteras och diskuteras de problem som följer av dagens reglering. Även

---

¹⁴ Lambertz, Göran. *Grundbultarna kan behållas*. SvJT, s.441.

¹⁵ Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s.59-60.

¹⁶ SOU 2012:55, s.310-312.

grundlagstiftningens positiva effekter är viktiga att belysa varför detta görs i kapitel 5. I kapitel 6 analyseras hur en teknikneutral reglering skulle påverka den gällande rätten. Till sist dras slutsatser i kapitel 7 kring huruvida en teknikneutral grundlagsstiftning bör ersätta den gällande rätten eller ej.

2. Den gällande rätten

2.1 Grundlagarna

Tryck- och yttrandefrihetsrätten omfattar alla de regler som ger skydd för människor att yttra sig på olika sätt. Den svenska tryck- och yttrandefriheten regleras som sagt främst på grundlagsnivå genom TF för tryckta skrifter, YGL för andra typer av yttranden samt i RF där det finns en del övergripande bestämmelser. De tryckta skrifterna är bl.a. tidningar och böcker, men även mer tillfälligt tryckta skrifter som t.ex. affischer. Definitionen av ”tryckt skrift” baseras på framställningsmetoden, själva trycket, men TF kan även omfatta andra framställningsformer som då måste vara försedda med s.k. ursprungsuppgifter. YGL omfattar istället TV, radio och s.k. tekniska upptagningar, som t.ex. CD-skivor, film och ljudband. Det går ganska snabbt att konstatera att många framställningsformer alltså faller utanför TF och YGL:s regleringar; såsom teater, utställningar och demonstrationer. Dessa yttrandeformer är mindre mediebundna och därmed inte grundlagsreglerade på samma sätt som de medier som faller in under TF och YGL:s tillämpningsområde. Istället gäller för dessa former de mer allmänt hållna reglerna i RF om de grundläggande fri – och rättigheterna.¹⁷ Yttrandefriheten skyddas även genom artikel 10 i Europeiska konventionen för mänskliga rättigheter (EKMR) som gäller som svensk lag samt genom artikel 11 i EU:s stadga om de grundläggande friheterna.¹⁸

2.2 Några grundprinciper i TF och YGL

Inför den kommande analysen bör även de grundläggande principerna i TF och YGL kort förklaras eftersom dessa är utgångspunkt för utredningen kring en teknikneutral grundlagstiftnings påverkan på dagens starka skydd. Dessa grundprinciper i TF och YGL har kommit att spela en stor roll i utredningarna kring hur tryck- och yttrandefrihetsregleringen bör vara utformad och anses därför vara några av grundbultarna i den gällande rätten. De fyra grundprinciper som ska behandlas här är ensamansvaret, den särskilda processordningen, meddelarskyddet samt censurförbudet.¹⁹ *Ensamansvaret* innebär förenklat att endast en person kan hållas ansvarig för ett tryck- eller yttrandefrihetsbrott genom en framställning som omfattas av TF och YGL. Denne kan vara t.ex. den ansvarige utgivaren för en tidning.²⁰ *Den särskilda processordningen* innebär att justitiekanslern (JK) måste väcka åtal vid tryck- och

---

¹⁷ Strömberg och Axberger, s. 9f.

¹⁸ Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s. 59.

¹⁹ Lambertz, Göran. *Grundbultarna kan behållas.* SvJT, s.441.

²⁰ SOU 2012:55, s.160.

ytrandefrihetsbrott samt att åtalet prövas av en jury i rättegången.²¹ *Meddelarskyddet* är ett skydd för uppgiftslämnaren som gäller i förhållande till myndigheter och andra allmänna organ och innebär att denne är rättsligt immun samt har rätt att vara anonym. Myndigheter får inte heller efterforska vem meddelaren är.²² Den sista av dessa fyra grundprinciper är *censurförbudet* som precis som det låter innebär ett förbud mot censur för tryckta skrifter, där framställning och spridning inte får villkoras innan skriften offentliggörs, genom att det allmänna granskar dess innehåll.²³

---

²¹ Lambertz, Göran. *Grundbultarna kan behållas*. SvJT, s.442-443.

²² Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s. 64.

²³ Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s. 63.

3. Yttrandefrihetskommitténs arbete

3.1 Kommitténs uppdrag

YFK:s främsta uppgift har enligt direktiven varit att utarbeta en modell för en ny grundlagsreglering på tryck- och yttrandefrihetsrättens område, som till skillnad från den i gällande rätt är teknikneutral. Kommittén har m.a.o. haft i uppdrag att analysera om den nu gällande *icke* teknikneutrala grundlagsstiftningen borde kvarstå eller ej, och därmed väga de för- och nackdelar mot varandra som eventuella teknikoberoende grundlagsbestämmelser skulle medföra. Av direktiven har framgått att de grundläggande principerna på tryck- och yttrandefrihetens område, såsom meddelarskyddet, ensamansvaret och jurysystemet, ska behållas, vilket kommittén därför har haft som utgångspunkt i sitt arbete. Av direktiven har också framgått att kommittén ska gå vidare och istället göra en allmän översyn av TF och YGL i de fall utredningen skulle visa att det ej är möjligt att utarbeta en teknikneutral modell för en ny grundlagsreglering som kan upprätthålla det starka skydd som efterfrågas. Den allmänna översynens ändamål ska då vara att omarbota grundlagarna till en tydligare reglering som är lättare att tillämpa, t.ex. genom en analys kring ett eventuellt alternativ där vissa detaljbestämmelser istället regleras i vanlig lag.²⁴

3.2 Arbetet med en ny yttrandefrihetsgrundlag

I YFK:s debattbetänkande, SOU 2010:68, presenterades tre modeller för en ny yttrandefrihetsgrundlag. Samtliga modeller möttes av skiftande kritik och kommittén beslutade till sist att nästa steg i deras arbete skulle bestå i att genom de framtagna modellerna utarbeta ett alternativ till TF och YGL. YFK tog fram en modell som kallades Ny yttrandefrihetsgrundlag (NYGL) där det strävades efter att skapa en så teknikneutral grundlagsstiftning som möjligt. Ett krav för grundlagsskydd enligt denna reglering var att yttrandet skulle framföras i ett *massmedium*, dvs. ett medium avsett att sprida yttranden till allmänheten. Regleringen skilde sig därmed från gällande rätt genom att tillämpningsområdet inte berodde av en viss teknik eller ett visst massmedium. Tryck- och yttrandefrihetens grundläggande principer, däribland meddelarskyddet, ensamansvaret, censurförbudet samt den särskilda rättegångsordningen kvarstod i allt väsentligt i den nya modellen.²⁵

---

²⁴ SOU 2012:55, s.19-20.

²⁵ SOU 2012:55, s.20-21.

Genom kommitténs arbete med NYGL granskades skyddet för de grundläggande principerna nogt och den nya modellen ställdes mot den gällande regleringen för att se vilka för- och nackdelar som fanns med att behålla respektive förnya grundlagsstiftningen. Ett märkbart problem med NYGL var regleringens tillämpningsområde; *massmedier*, som i vissa situationer kunde vara problematiskt eftersom begreppet ansågs som något oklart. Det ska dock kommas ihåg att tillämpningsområdet för dagens reglering i TF och YGL inte heller är helt oproblematiskt, vilket kommer framgå nedan. Dock fann kommittén att tillämpningsproblematiken blev ännu större med den nya modellen. Dessa gränsdragnings- och tillämpningsproblem var mycket viktiga att se över och ta i beaktning eftersom de skulle medföra en osäkerhet hos flera aktörer, såväl massmedieföretagen som meddelarna. Osäkerheten skulle då i sin tur bidra till en risk för att t.ex. meddelarskyddet hotas.²⁶

3.3 EU-rättens betydelse

YFK studerade vid sin granskning även huruvida EU-rätten ska ha betydelse vid analysen kring de för- och nackdelar som finns med en ny grundlagsstiftning. Kommittén menade att det är mycket viktigt att värna om Sveriges nationella reglering på tryck- och yttrandefrihetens område och det poängterades att TF och YGL innehåller konstitutionella kärnvärden för vilka beslutanderätten ej har lämnats över till EU. Vidare konstaterade kommittén att de fördrag som ligger till grund för EU-samarbetet faktiskt möjliggör för Sverige att bibehålla de grundläggande principer som idag finns i TF och YGL. Det är eftersträvansvärt att skydda dessa för att värna om vår nationella identitet, något som unionen ska respektera. Genom detta resonemang konstaterade YFK att det inte fanns anledning att med hänsyn till EU-rätten genomföra betydande förändringar i dagens regleringar.²⁷

3.4 Kommitténs slutsatser

YFK konstaterade tillämpnings- och gränsdragningsproblemen med NYGL och kom fram till att Sverige kan behålla vissa konstitutionella kärnvärden trots EU-samarbetet. Kommittén menade därför i sitt slutbetänkande, SOU 2012:55, att den gällande rätten på området borde kvarstå. De ansåg inte att fördelarna med en ny reglering uppväger nackdelarna med NYGL.²⁸ YFK menade istället att en stärkt och mer effektiv yttrandefrihet uppnås genom att genomföra vissa justeringar i den gällande regleringen, vilket dessutom låg i linje med direktivet. En

---

²⁶ SOU 2012:55, s.22-23.

²⁷ SOU 2012:55, s.23.

²⁸ SOU 2012:55, s.310-312.

allmän översyn gjordes därför av TF och YGL där främst justeringar som innebar en utveckling och ett förtydligande av reglerna blev aktuella, för att göra de två grundlagarna tydligare och mer lättillämpade. YFK granskade såväl språket i TF och YGL som dess uppbyggnad och struktur. Strukturen i YGL justerades så att grundlagen blev mer självständig och inte krävde hänvisningar till TF i samma utsträckning som tidigare. En del grundlagsbestämmelser flyttades dessutom till vanlig lag. Justeringar av språket gjordes som innebar att grundlagarna fick modernare och könsneutrala formuleringar för att uppnå målet att göra regleringen så tydlig och lättillämplig som möjligt.²⁹

---

²⁹ SOU 2012:55, s.23-24.

4. Problematiken med dagens reglering

Ett första steg i att ta reda på om en teknikneutral reglering bör ersätta dagens grundlagsstiftning är att redogöra för de nackdelar som dagens bestämmelser har samt varför denna problematik uppstår. Det har här valts att fokusera främst på två orsaker till problematiken, nämligen de detaljerade bestämmelserna och dess teknikbundna utformning.

4.1 Detaljerade bestämmelser

TF och YGL är idag mycket detaljerat utformade. Det kan tyckas rimligt att sådana utförliga bestämmelser är något positivt och eftersträvansvärt i ett rättssystem, t.ex. för att i så stor utsträckning som möjligt uppnå hög förutsebarhet. Dock är problematiken betydligt mer komplex än så. De detaljerade bestämmelserna kan ge positiv effekt ur ett dömande perspektiv eftersom tolkningsutrymmet blir mindre vilket minskar risken för att domstolar dömer olika och därmed ökar chansen till hög förutsebarhet. Det är med en detaljerad bestämmelse enklare att avgöra när och hur regeln ska tillämpas. Dock behöver en mycket detaljerad reglering inte alltid innebära något positivt för rättssystemet. Med mycket utförliga bestämmelser kan tolkningsutrymmet och tillämpningsområdet bli allt för snävt och det blir istället svårt att uppnå den brottsprevention som önskas i rättssystemet. Med brottsprevention menas här att samhället inte bara ska verka för att brott i efterhand beivras och den skyldige straffas. Rättssystemet har också en allmänpreventiv funktion som innebär att arbeta för att förebygga brottslighet. Detta sker genom lagstiftning om sanktioner för att visa vilka konsekvenser den brottsliga gärningen kan få. På detta sätt skall människor avskräckas från att begå brott och brottslighet förebyggas.³⁰ Mycket detaljerade bestämmelser gör att tolkningsutrymmet och tillämpningsområdet minskar och vissa brott kommer då inte kunna beivras eftersom de faller utanför regleringen. För att rättssystemets preventiva funktion ska fungera på ett effektivt sätt krävs därför att lagstiftningen är så heltäckande som möjligt så att brottsliga gärningar faktiskt bestraffas.³¹ Att få en heltäckande reglering är svårare med detaljerade bestämmelser eftersom tillämpningsområdet som sagt blir mindre och mer specifikt. Faller vissa handlingar i praktiken utanför regleringen finns det risk för att det skapar en allmän uppfattning om att handlingen är acceptabel ur ett juridiskt perspektiv. Den preventiva effekten blir då svår att uppnå eftersom det troligen resulterar i att människor inte i samma utsträckning avskräcks från att begå brotten. För brottspreventionen spelar troligen även en annan komponent in, nämligen förutsebarheten, som gör medborgarna medvetna om

---

³⁰ *Allmänprevention*. Nationalencyklopedin.

³¹ Lambertz, Göran. *Nödändigt att skrota tryckfrihetsförordningen*. Dagens Nyheter.

vilka lagar och regler som gäller och enkelt kan rätta sig efter dem. För att människor ska bli avskräckta från vissa handlingar krävs självklart att de är medvetna om att handlingen är brottslig. Risken för att vissa gärningar inte kan tillämpas på dagens reglering och då i praktiken inte kan lagföras hotar alltså självklart förutsebarheten eftersom en oklarhet uppstår hos allmänheten kring vilka gärningar som är brottsliga enligt bestämmelsen.

Den grundlagsstiftningen som idag är gällande rätt på området bidrar alltså till att vissa tryck- och yttrandefrihetsbrott faller utanför reglernas specifika tillämpningsområde. Troligen är det dock inte den detaljerade regleringen i sig som är det huvudsakliga problemet, utan snarare att denna detaljerade reglering är teknikberoende, men även att lagarna är omodernt utformade och ibland svåra att tolka och tillämpa.³² Detta kommer beröras mer ingående nedan.

4.2 Teknikberoende bestämmelser

Förutom att de svenska bestämmelserna för tryck- och yttrandefriheten idag är mycket detaljerade så är regleringen dessutom bunden till viss teknik. Det kallas här att Sverige har en teknikberoende, eller teknikbunden, grundlagsreglering på området. TF är framför allt tillämplig på skrift som är framställd i tryckpress, dvs. är ”tryckt”.³³ ”Tryckt” innebär i detta sammanhang fysiskt överförd från ett medium till ett annat m.a.o. att texten ”trycks” fast på t.ex. ett papper. Denna definition är mycket omodern och därmed svår att applicera på många av de yttranden som idag framförs via andra, modernare medier. Sveriges grundlagsreglering är alltså i dagsläget inte anpassad till den moderna teknik som människor använder för att uttrycka sig och tryck- och yttrandefrihetsskyddet blir inte tillräckligt heltäckande. När den moderna tekniken används för att på något sätt uttrycka sig faller alltså de yttrandena utanför grundlagarnas tillämpningsområde och resulterar i att vissa tryck- och yttrandefrihetsbrott inte bestraffas. Ett konkret problem i praktiken som har visat sig bli en konsekvens av dagens reglering är det faktum att SKL (Statens kriminaltekniska laboratorium) ibland har svårt att avgöra huruvida en text är ”tryckt” eller ej. Detta blir problematiskt i och med den särskilda rättegångsordningen som gäller för tryck- och yttrandefrihetsbrotten.³⁴ I de fall då SKL inte kan avgöra huruvida en skrift är ”tryckt” eller ej kan inte heller en process inledas eftersom det då är oklart vilken åklagare som är behörig och vilken rättegångsordning som är aktuell.

---

³² Lambertz, Göran. *Nödändigt att skrota tryckfrihetsförordningen*. Dagens Nyheter.

³³ Strömberg och Axberger, s.9.

³⁴ Lambertz, Göran. *Nödändigt att skrota tryckfrihetsförordningen*. Dagens Nyheter.

Detta innebär i praktiken att brottet inte går att beivra och den eventuellt skyldige går fri.³⁵ Vidare kan konstateras att det troligen måste vara mycket svårt för en person utan särskilda kunskaper att avgöra huruvida en text kommer att anses som tryck, och därmed omfattas av grundlagskyddet, om inte ens SKL alltid kan avgöra det. Det är självklart ett hot mot förutsebarheten när det finns oklarheter kring hur regleringen ska tillämpas.

Som framgått ovan är bestämmelserna mycket detaljerade och har ett snävt tolkningsutrymme. Denna ordning kan rimligtvis tyckas positiv för förutsebarheten eftersom en detaljerad reglering rimligen bör minska risken dels för missförstånd, dels för att domstolar dömer olika. Dock kan regleringen som sagt få motsatt effekt. Det kan verka motsägelsefullt att påstå att en så detaljerad grundlagsreglering skulle hota förutsebarheten. Troligen är det dock inte de detaljerade bestämmelserna i sig som skapar problem, utan snarare att de är omodernt och otydligt formulerade i kombination med att de är teknikbundna och dessutom saknar regler kring den moderna teknik och de moderna medier som idag används.³⁶ Enligt YFK:s utredning från 2010 är de främsta problemen med dagens reglering sammanfattningsvis att den inte effektiviserar lagarna tillräckligt, att tillämpningen inte är tillräckligt förutsebar samt att lagarna dessutom är i stort behov av att bli mer överskådliga och lättare att förstå.³⁷

Det finns alltså en del brister med TF och YGL, som främst grundar sig i de detaljerade bestämmelserna samt dess teknikbundna utformning. Så långt verkar det alltså som att en teknikneutral reglering skulle vara positiv, eftersom de detaljerade bestämmelserna hotar den särskilda rättegångsordningen och förutsebarheten när de kombineras med en teknikbunden utformning. Det finns dock en konflikt mellan olika värden som måste vägas mot varandra eftersom det som sagt även finns positiva inslag med t.ex. den detaljerade regleringen. Å ena sidan bidrar de specifika bestämmelserna till ett mindre utrymme för tolkningar vilket gynnar den förutsebarhet som är så viktig för vår rättsäkerhet, där missförstånd kan undvikas och domstolar i större utsträckning kan döma lika. Å andra sidan bidrar de detaljerade bestämmelserna i kombination med dess teknikbundna utformning till ett mindre tillämpningsområde som gör att vissa brott inte går att beivra eftersom regleringen är för snäv och vissa gärningar faller utanför tillämpningsområdet. Att en del brott i praktiken inte

---

³⁵ SOU 2010:68, s.65.

³⁶ Lambertz, Göran. *Nödvändigt att skrota tryckfrihetsförordningen*. Dagens Nyheter.

³⁷ SOU 2010:68, s.74.

kommer att beivras påverkar självklart både förutsebarheten och brottspreventionens effekt som förklarats ovan. Den teknikberoende regleringen i sig är som sagt också ett problem, med allt för omodernt utformade bestämmelser som inte ger ett tillräckligt heltäckande skydd pga. en avsaknad av regler kring dagens modernare medier. Som påpekats av YFK är dessutom regleringen allmänt sett otydlig och svår att tillämpa. Brister finns alltså och regleringen behöver på något sätt förnyas och förbättras. Dock kvarstår frågan om hur detta bör ske. Det är av yttersta vikt att även de positiva delarna med dagens reglering presenteras samt att en översyn görs av dess effekter, eftersom det är nödvändigt att utreda vilka delar i den nu gällande rätten på tryck- och yttrandefrihetens område som måste bevaras, där en grundlagsändring eventuellt skulle vara negativ och hota det starka skydd som redan finns.

5. TF och YGL:s positiva effekter

Att dagens tryck- och yttrandefrihetsreglering inte är oproblematiserad har redan konstaterats. Dock är det som sagt mycket viktigt att även lyfta fram de positiva effekter som dessa bestämmelser medför, för att därmed veta vilka delar av regleringen som bör bevaras vid en grundlagsändring. Som framgått ovan har många av de utredningar som gjorts präglats av en oro att det idag så starka tryck- och yttrandefrihetsskyddet inte ska gå att bevara med en teknikneutral reglering. Det starka skyddet har främst ansetts bestå av ett antal grundläggande principer som därmed vill bevaras. Några av dessa principer, som presenterats ovan, samt dess positiva effekter på tryck- och yttrandefriheten ska därför redogöras för här. Detta kan sedan användas som utgångspunkt för att analysera den teknikneutrala regleringens konsekvenser och därmed se om det starka skyddet, de grundläggande principerna, går att bevara även med en sådan reglering.

TF och YGL:s teknikneutrala utformning ger ett särskilt starkt skydd åt de yttranden som fixeras vid ett medium. Sådana yttranden sparas så endast en person kan granska materialet innan det sprids och det är även den personen som får det rättsliga ansvaret för yttrandet. Detta ansvar kallas ensamansvar. Den personen framträder öppet och frivilligt och har en skyldighet att känna till vilka regler som gäller och kan därmed inte skylla på någon annan.³⁸ Dock innebär denna ordning inte att det är personen med ensamansvar som får det starkaste skyddet. Tvärtom är det alla de övriga inblandade som får ett extra starkt skydd. Den som bär ensamansvaret är den enda ansvariga och samtliga övriga blir rättsligt immuna vilket resulterar i att dessa aldrig behöver vara rädda för att medverka. De har dessutom rätt att vara anonyma. Detta skydd kallas meddelarskyddet. Journalisterna har dessutom tystnadsplikt och myndigheter är inte heller tillåtna att efterforska vilka övriga som är inblandade.³⁹ Meddelarskyddet är en mycket viktig och fundamental princip för tryck- och yttrandefriheten eftersom det med den rättsliga immuniteten följer en trygghet att kunna dela med sig av information och bidra till att denna sprids till förmån för allmänintresset. Tanken är helt enkelt att man ska våga lämna information man har och inte vara rädd för att bli rättsligt ansvarig vid spridning.⁴⁰ Detta meddelarskydd är alltså enormt viktigt för att öka transparensen och få insyn i myndigheter, vilket är till stor fördel för allmänintresset.

---

³⁸ Olsson och Liljestränd, s.25; SOU 2012, s. 160.

³⁹ SOU 2012:55, s.160-162.

⁴⁰ Olsson och Liljestränd, s. 25-27.

Förutom ensamsvaret och meddelarskyddet är censurförbudet och den särskilda processordningen två mycket grundläggande principer som bidrar till det idag så starka tryck- och yttrandefrihetsskyddet i Sverige.⁴¹ Att det dock finns problem med den särskilda processordningen redan med dagens icke teknikneutrala reglering har berörts ovan. Dessa två grundprincipers inverkan på huruvida det starka skyddet kan bevaras även med en teknikneutral reglering behandlas mer ingående i nästa avsnitt där det förklaras hur dessa skulle påverkas av en ny, teknikneutral grundlagsstiftning.

De principer som nu redogjorts för samt dess positiva effekter blir utgångspunkten i analysen kring om det starka tryck- och yttrandefrihetsskyddet kan behållas även med en teknikneutral reglering och därmed om en sådan bör ersätta den idag teknikbundna grundlagsstiftningen.

---

⁴¹ Lambertz, Göran. *En modern yttrandefrihetsgrundlag?* SvJT, s.63-64.

6. Konsekvenser med en teknikneutral reglering

Det ska nu utredas vad en teknikneutral reglering kan få för konsekvenser och hur den därmed skulle påverka den nu gällande rätten. Dagens reglering har som sagt många positiva effekter som bör värnas om, varför det är viktigt med en utförlig granskning kring huruvida en teknikneutral reglering kan införas utan att hota det redan starka skyddet. Det kommer framgå att en teknikneutral reglering resulterar i en del nya problem och därför ska några möjliga lösningar på dessa problem också diskuteras. Detta görs framför allt för att värdera hur tungt problemen väger mot en teknikneutral reglering.

6.1 Ensamansvaret

En teknikneutral tryck- och yttrandefrihetsreglering skulle hota ensamansvaret då principen är svår att tillämpa på mer fria yttranden som varierar och är svåra att förutse. Sådana yttranden skulle ske exempelvis vid demonstrationer, sceniska framträdanden och utställningar där yttrandet inte fixeras vid något medium, men ändå skulle få särskilt grundlagsskydd med en teknikneutral reglering. Vid sådana yttranden blir det mycket svårt för en ensam person att ta ansvar eftersom det är näst intill omöjligt för denne att kontrollera yttrandet innan det offentliggörs. Den personen skulle alltså inte kunna kontrollera den slutliga utformningen och det vore därför orimligt att denne blir ansvarig. Det bör dock nämnas att det redan nu finns vissa särskilda bestämmelser i YGL om t.ex. direktsändningar där istället de medverkande själva ansvarar för sina yttranden.⁴² Detta tyder på att just den problematiken nog kan undvikas. Ensamansvaret är som sagt mycket positivt för samhället eftersom det främjar en insyn i myndigheter och organisationers verksamhet då övriga medverkande inte kan hållas ansvariga. Dessutom förenklas ju processen då det redan står klart vem som ska bära ansvaret.⁴³ Dock är det som sagt uppenbart att det vore problematiskt om en person kunde få ett automatiskt ansvar för något som denne inte har möjlighet att kontrollera. Problematiken kan även kopplas till straffrättens konformitetsprincip som innebär att ingen ska kunna dömas för ett brott om denne inte haft möjlighet att rätta sig efter lagen.⁴⁴

En tänkbar lösning på problemet skulle kunna vara att personen som yttrar sig också är den som är rättsligt ansvarig för det. Dock finns det då stor risk för en ökad osäkerhet kring vem som är ansvarig i det enskilda fallet, vilket i sin tur vore riskabelt för meddelarskyddet. Den

---

⁴² SOU 2010:68, s.123.

⁴³ SOU 2010:68, s.122.

⁴⁴ SOU 2010:68, s.123.

trygghet som idag finns för en meddelare skulle inte längre kunna säkras om det fanns en otydlighet kring vem som är ansvarig. Det vore då stor risk för att denna otrygghet skulle leda till att människor i mindre utsträckning än idag vågar lämna information som meddelare pga. en rädsla för att bli ansvarig. Detta är självklart något som måste undvikas eftersom meddelarskyddet som sagt är en mycket viktig princip. Denna lösning skulle dessutom göra den nu mycket effektiva rättegångsprocessen betydligt mer ineffektiv genom att det skulle krävas bevis om vem som är ansvarig i klart många fler fall än i dagsläget. Åtgärden torde alltså inte vara särskilt gynnsam eftersom den påverkar många av ensamansvarets fördelar på ett negativt sätt.

6.2 Meddelarskyddet

En teknikneutral utformning av bestämmelserna skulle även påverka meddelarskyddet eftersom principens tillämpningsområde skulle utvidgas.⁴⁵ Detta beror på att meddelarskyddets koppling till medier skulle försvinna och meddelarskydd därmed skulle ges även vid förmedlande av information som sedan framförs utan fixering vid ett visst medium.⁴⁶ För att studera hur en teknikneutral grundlagsreglering skulle påverka meddelarskyddet får man se till de yttranden som inte är teknikbundna, eller som saknar mellanstationen där den ansvarige utgivaren kan stoppa en publicering, och som därmed faller utanför dagens reglering. Denna typ av yttrande, som t.ex. ett muntligt föredrag eller offentliga yttranden på internet, kommer rimligen att ha sitt ursprung i någon form av tidigare kommunikation där varken de som tidigare yttrat sig eller den som sedan framför budskapet i förväg kunde veta hur informationen skulle användas.⁴⁷ Det vore då ohållbart om dessa människor som, medvetet eller omedvetet, har delat med sig av informationen skulle anses som meddelare med grundlagsskydd genom meddelarskyddet och därmed ha rätt till anonymitet och immunitet mot åtal. Med den ordningen skulle var och en kunna få detta skydd så fort information gavs till någon annan.

Ytterligare en aspekt bör belysas när det gäller den teknikneutrala regleringens påverkan på meddelarskyddet. I dagsläget grundar sig denna princip i en avvägning mellan sekretess och intresset för att information kommer ut till allmänheten, där inte sällan sekretessintresset åsidosätts till förmån för publiceringsintresset. Det görs dock undantag när det gäller s.k.

---

⁴⁵ SOU 2010:68, s.124.

⁴⁶ SOU 2010:68, s.119.

⁴⁷ Olsson och Liljestränd, s. 26-28.

kvalificerad sekretess om det bedöms som extra viktigt att en uppgift förblir hemlig. Sådana uppgifter omfattas då inte av meddelarskyddet. En mottagare av information, t.ex. en journalist eller en utgivare, kan enligt dagens reglering förväntas göra en ansvarsfull bedömning huruvida informationen bör publiceras eller ej. Om meddelarfriheten skulle göras tillämplig på alla former av offentliga yttranden skulle samma ansvarsfulla avvägning antagligen inte göras i lika stor utsträckning. Istället skulle troligen sekretessintresset sättas åt sidan till förmån för publiceringsintresset i allt för stor utsträckning eftersom det då vore möjligt att straffritt publicera uppgifter belagda med sekretess. Ett sätt att undvika att sekretessintresset påverkas på detta sätt vore att ändra sekretesslagstiftningen så att fler uppgifter omfattas av kvalificerad sekretess och därmed är undantagna från meddelarskyddet. Dock är inte heller detta problemfritt eftersom en sådan lösning skulle leda till en reducerad omfattning av meddelarfriheten vilket ju inte är önskvärt. Än en gång måste därför konstateras att åtgärden inte vore proportionerlig till ändamålet eftersom det viktiga meddelarskyddet återigen riskerar att hotas.⁴⁸ Istället skulle en alternativ lösning kunna vara att införa särskilda krav för när just meddelarskyddet ska gälla, även om YGL vore tillämplig i övrigt. I praktiken skulle detta kunna innebära t.ex. att utgivningsbevis eller en registrerad utgivare krävs hos den verksamhet där uppgiften ska publiceras. Även denna lösning har dock nackdelar. Främst finns det risk för en ökad osäkerhet hos meddelaren kring när villkoren för straffrihet och anonymitet är uppfyllda. En sådan osäkerhet kan göra att meddelaren väljer att inte dela med sig av sin information då denne inte vill ta en onödig risk.⁴⁹

6.3 Censurförbudet

Det idag gällande förbudet mot förhandscensur skulle bli problematiskt med en teknikneutral reglering. Förbudet medför att myndigheter bara har rätt att i efterhand pröva yttranden rättsligt.⁵⁰ Vid en teknikneutral grundlagsreglering skulle alltså även yttranden utan fixering vid ett medium omfattas av regleringen och därmed av censurförbudet. För att illustrera problematiken med detta i praktiken kan ges ett exempel. Med en sådan ordning skulle polis inte ha tillåtelse att ingripa vid ett misstänkt yttrandefrihetsbrott om detta begås genom ett icke teknikbundet yttrande, så som t.ex. att hetsa sina åhörare till olaglig handling.⁵¹ Det kan enkelt konstateras att detta vore ohållbart då polisens rätt att ingripa i denna typ av situationer måste anses som en förutsättning för att garantera människors säkerhet och integritet.

---

⁴⁸ SOU 2010:68, s.124-125.

⁴⁹ SOU 2010:68, s.126.

⁵⁰ SOU 2012:55, s.158.

⁵¹ Olsson och Liljestränd, s. 28.

6.4 Bevisning

Vidare finns problem med en teknikneutral reglering när det kommer till bevisfrågan. Med en grundlagsstiftning som ger skydd även åt yttranden som inte fixeras vid ett medium kommer det av naturliga skäl bli svårare att bevisa exakt vad som yttrats. Troligen skulle många gånger vittnesförhör behöva användas för att styrka vad yttrandet i fråga faktiskt har innehållit och då med en osäkerhet, t.ex. kring vilka vittnen som kan anses opartiska, som följd. Dessutom finns det ofta olika uppfattning från olika vittnen om exakt vad som hänt. Detta skapar förstås en oro kring om det som faktiskt yttrats är det som i slutändan kommer att prövas rättsligt. En oklarhet kring vad som i slutändan bestraffas är självklart ett hot mot förutsebarheten och påverkar därmed möjligheten till brottsprevention på det sätt som beskrivits ovan i 4.1. Med en teknikberoende reglering finns inte samma problematik eftersom yttrandet i fråga finns fixerat vid ett medium och det därmed blir betydligt enklare att bevisa exakt vad yttrandet innehållit.

6.5 Definitions- och tillämpningsproblem

Ytterligare en fråga som vi ställs inför med en teknikneutral reglering är vad som ska räknas som ett ”yttrande”. Är ett ”yttrande” endast det som faktiskt sägs eller ska även t.ex. kroppsspråk räknas som en del av yttrandet? En osäkerhet kring detta kan hota förutsebarheten om människor inte vet hur regleringen ska definieras och därmed inte vet när den tillämpas. Det finns dessutom en risk för oklarheter kring vilken typ av yttranden som skulle omfattas av regleringen. Ska det t.ex. ställas krav på en viss typ av åhörare eller att yttrandet måste vara riktat mot en allmänhet?⁵² Det ska dock poängteras att dessa problem inte ensamma kan ses som tyngre argument mot en teknikneutral reglering. Oklarheter kring vad ett ”yttrande” är samt vilken typ av yttrande som ska omfattas av regleringen kan undvikas genom tydliga bestämmelser som klargör när lagen är tillämplig. En annan tänkbar lösning är att förtydliga regleringen ytterligare genom att komplettera grundlagen med bestämmelser i vanlig lag. Dessutom kommer praxis att växa fram som tillsammans med en tydligt utformad lagstiftning kan hjälpa ytterligare att tolka.

6.6 Sveriges medlemskap i EU

Någon mer ingående diskussion ur ett EU-perspektiv finns inte utrymme för i denna utredning. Dock ska kort redogöras för en aspekt. En ny och teknikneutral grundlagsreglering

---

⁵² Olsson och Liljestrand, s. 30.

skulle kunna leda till att EU ställer nya krav på Sverige där vi tvingas ändra våra regler på ett sätt som skulle hota de grundläggande principerna. Sverige har tidigare fått undantag för lagförslag som EU godkänt pga. att Sverige kunnat hänvisa till vår långa tradition på området och TF som funnits sedan år 1766. Denna acceptans är dock inte alls lika självklar om Sverige skulle presentera en helt ny grundlag. Då är risken tvärtom stor att EU anser sig kunna ställa vissa krav där Sverige då, med den helt nya grundlagstiftningen, inte längre kan luta sig tillbaka på en lång tradition.⁵³ Det ska även kommas ihåg att det ovan i 3.3 framgick att YFK i sitt slutbetänkande konstaterade att det inte fanns anledning att med hänsyn till EU-rätten genomföra några stora förändringar i dagens regleringar.

---

⁵³ Liljestrand, Lars-Gunnar: *Tryckfrihetsförordningen – avskaffas eller bevaras*.

7. Slutsatser

Det finns nackdelar med TF och YGL:s idag teknikbundna utformning, särskilt i kombination med att bestämmelserna är mycket detaljerade. Efter att ha utrett hur en teknikneutral reglering skulle påverka de grundläggande principerna i den gällande rätten kan det dock konstateras att det med en sådan grundlagsstiftning blir svårt att behålla det starka tryck- och yttrandefrihetsskydd som finns tack vare dessa principer. Även de föreslagna lösningarna som resonerats kring har visat sig bristfälliga i de allra flesta fallen. Detta tyder på att problematiken som en teknikneutral reglering skulle medföra kan vara svårlöst, vilket stärker argumenten mot att införa en sådan. Som YFK konstaterade i sitt slutbetänkande SOU 2012:55 verkar det därför klokt att inte ersätta TF och YGL med en teknikneutral grundlagsstiftning, utan istället låta grundlagarna vara kvar och justera dem på de områden där så krävs.

Problematiken med den gällande rätten ska inte underskattas, men att grundprinciperna behålls i allt väsentligt och därmed även det starka tryck- och yttrandefrihetsskyddet är mycket viktigt. Grundlagsstiftningen är trots de problem som finns också på många sätt välfungerande i dagsläget och det är därför mycket viktigt att inga risker tas som skulle kunna sänka det skyddet. Det gäller att inte problemen överdrivs och de fungerande delarna glöms bort. De främsta och mest akuta problemen med TF och YGL är de otydliga och omoderna formuleringarna samt avsaknaden av regler kring vissa nutida medier. Detta kan lösas med mindre justeringar som resulterar i tydligare lagstiftning med ett bredare tillämpningsområde, som täcker även den moderna teknik som flitigt används idag. På så sätt minskas de negativa effekterna på förutsebarheten och brottspreventionen utan att det starka skyddet hotas. Att istället välja att ersätta de nu gällande grundlagarna med en teknikneutral reglering är både dumt och onödigt. Dels är som sagt lösningen på problemen snarare att behålla TF och YGL och göra mindre justeringar, än att införa en helt ny och teknikneutral grundlagsstiftning. Dels skulle det starka skyddet genom de grundläggande principerna inte kunna behållas med en sådan reglering.

Som situationen ser ut nu är därför inte en teknikneutral grundlagsstiftning lösningen på den problematik som finns, om det redan starka skyddet ska behållas. Dock är det inte omöjligt att en mer omfattande omarbetning av grundlagsskyddet kan bli aktuellt i framtiden. Om en sådan ändring innebär att bestämmelserna görs teknikneutrala är svårt att säga nu. Huvudsaken är att det finns en insikt i hur grundläggande tryck- och yttrandefrihetsskyddet är

för den demokrati Sverige vill upprätthålla och att en förändring därför måste få ta tid. Det är bättre att en omfattande förändring görs långsamt men noga, än att den genomförs redan nu, utan att det finns välgrundade argument som tyder på att rättssystemet faktiskt skulle gynnas och det starka skyddet behållas. Det är framför allt viktigt att lagstiftaren följer samhällets utveckling, i detta fall i synnerhet teknikens utveckling och därmed ser denna reglering som en levande sådan. Det krävs en öppenhet inför att anpassa lagstiftningen efter den utveckling som sker och de behov som uppkommer därefter. En konkret åtgärd som därför på sikt i alla fall borde övervägas är att i större utsträckning reglera tryck- och yttrandefrihetsrätten även i vanlig lag, för att på så sätt underlätta framtida lagändringsprocesser. Detta kan även bli nödvändigt pga. Sveriges medlemskap i EU och de krav som unionen kan komma att ställa på vår lagstiftning. Självklart är det dock viktigt att det mycket starka skyddet då återigen ses över så att det inte på något sätt riskerar att sänkas.

Sammanfattningsvis har slutsatsen dragits att TF och YGL inte i dagsläget bör ersättas med en teknikneutral grundlagsreglering, utan istället skulle gynnas av mindre justeringar som gör bestämmelserna tydligare, lättare att tillämpa samt bättre anpassade till dagens teknik. Det är viktigt att inse tryck- och yttrandefrihetens fundamentala värde i vårt samhälle och att ständigt se till att bestämmelserna anpassas till den snabba utvecklingen för att kunna säkra en så effektiv och rättssäker reglering som möjligt.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Tryckta källor

Statens offentliga utredningar

SOU 2010:68 Ny yttrandefrihetsgrundlag? Yttrandefrihetskommittén presenterar tre modeller

SOU 2012:55 En översyn av tryck- och yttrandefriheten

Propositioner

Prop. 2013/14:47 Några ändringar på tryck- och yttrandefrihetens område

Litteratur

Jareborg, Nils: ”Rättsdogmatik som vetenskap”. I: *Svensk juristtidning* 2004

Lambertz, Göran: ”En modern yttrandefrihetsgrundlag?”. I: *Svensk juristtidning* 2011

Lambertz, Göran: ”Grundbultarna kan behållas”. I: *Svensk juristtidning* 2014

Olsson, Anders R och Liljestränd, Lars-Gunnar: *Till tryckfrihetens försvar: en ögnasten i ett fritt rike*, 1:a upplagan, Lund 2009

Strömberg, Håkan och Axberger, Hans-Gunnar: *Yttrandefrihetsrätt*, 15:e upplagan, Lund 2004

Elektroniska källor

Allmänprevention, Nationalencyklopedin, hämtad den 15 december 2014 från:

<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lång/allmänprevention>

Lambertz, Göran: *Nödväntigt att skrota tryckfrihetsförordningen*, Dagens Nyheter, publicerad den 5 oktober 2007. Hämtad den 10 december 2014 från:

<http://www.dn.se/debatt/nodvandigt-att-skrota-tryckfrihetsforordningen/>

Liljestränd, Lars-Gunnar: *Tryckfrihetsförordningen – avskaffas eller bevaras*, publicerad den 8 mars 2012. Hämtad den 10 december 2014 från:

<http://www.fib.se/yttrande-och-tryck/item/1099-tryckfrihetsforordningen-avskaffas-eller-bevaras>